

ROMA/CIGÁNY NEMZETISÉGI NÉPISMERET

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

KÖZÉP- ÉS EMELT SZINT

1. Történeti ismeretek

A roma közösség történetére vonatkozó írott, képi vagy elektronikus források ismerete és felhasználása. A kapott forrásrészletek, sajtóból vett publicisztika, képi és hangzó történeti források és elektronikus ismerethordozók valamint személyes tapasztalatok alapján kisebbségpolitikai problémák minél pontosabb megfogalmazása, múlt és jelen közötti párhuzam megvonása.

2. Néprajzi ismeretek

Múzeumokból, néprajzi gyűjteményekből, illetve egyéb forrásokból (család, rokonság, helyi roma közösség) információk gyűjtése, ezek felhasználásával a roma közösség hétköznapijainak és ünnepeinek megismerése.

A tárgyi és a szellemi néprajzi hagyaték felhasználása segítségével a roma közösség életének bemutatása.

3. Földrajzi ismeretek

A roma közösség tagjai által lakott települési területeken a földrajzi adottságok, az életviszonyok és a gazdasági kapcsolatok közötti összefüggések felismerése, értelmezése.

Falusi és városi roma közösségek kapcsolatainak és eltérő helyzetének szemléletes bemutatása.

Térképek, történeti, települési, gazdaságföldrajzi és demográfiai adatok kikeresésével, válogatásával és azok felhasználásával egy a roma közösség életére különösen jellemző jelenség sokoldalú bemutatása.

4. Társadalmi kapcsolatok és kötődések

Kérdések megfogalmazása és válaszadás a „*Mit jelent ma a magyarországi roma közösség tagjának lenni?*” kérdéskörben.

Szociológiai felmérések, publicisztikai részletek válogatásával és felhasználásával az identitásvállalás magatartásformáinak, a kisebbségi egyén és közössége kapcsolatainak bemutatása és értelmezése.

5. Nyelvi ismeretek

A roma/cigány nyelvek kialakulásának bemutatása, a közöttük meglévő lehetséges kapcsolatok felismerése és ismertetése.

Egy hallott cigány nyelvű szöveg megértése, néhány jellegzetességének magyarázata.

6. Zene- és tánckultúra

A roma közösség zene-, ének- és tánckultúrája néhány jellegzetességének összegyűjtése és bemutatása.

A zene- és tánckultúra kiemelkedő szerepének bemutatása a roma közösség életében.

Műsoros est összeállítása és a válogatás ajánlása magyarázatokkal a leendő közönségnek.

7. Nemzetiségpolitikai ismeretek

A nemzetiségpolitikai jogszabályi keretek és az intézményrendszer ismerete, a működési mechanizmus elemző bemutatása.

Egy választott helyi roma/cigány önkormányzat vagy egyesület tevékenységének felvázolása, lehetőségeinek feltérképezése, kritikai bemutatása egyéni tapasztalatok és a rendelkezésre álló dokumentumok segítségével.

TÉMAKÖRÖK

TÉMÁK	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
1. Történeti ismeretek		
1.1. A cigányság eredete, vándorlása	Az indiai őshaza elmélete; egyéb elméletek (Perzsia, Egyiptom). A vándorlás kezdete; <i>ben</i> és <i>phen</i> cigányok. A cigány népcsoportok szétválása.	
1.2. A cigányság sorsa a középkori és újkori Európában, valamint Magyarországon 1914-ig	A cigányok megjelenése Közép- és Nyugat-Európában a XV. századtól. A fogadtatás; az első cigányellenes intézkedések. A cigányság betelepődése a Kárpát-medencébe. Luxemburgi Zsigmond első oltalomlevele. Mátyás király privilégium levele. A török hódoltság időszaka; cigányok az Erdélyi Fejedelemség területén. Mária Terézia és II. József rendeletei: az összeírás és a letelepítés első kísérlete. A reformkor és a dualizmus időszaka	A cigányság magyarországi megjelenése a történeti források tükrében. A felvilágosult abszolutizmus korának kísérlete a magyarországi cigányság összeírására és letelepítésére. Az 1893-as első teljes körű cigányösszeírás bemutatása, elemzése.
1.3. Az első világháborútól a második világháború végéig	Az első világháború és az utána következő évek megpróbáltatásai. Folyamatos beépülés a társadalomba. Erősödő előítéletek és megkülönböztető intézkedések a Horthy-korszakban. A roma holocaust 1944–45-ben. Cigányrazziák, munkásszázadok, deportálás, áldozatok.	Az 1938-as belügyminiszteri rendelet és következményei.
1.4. Változások 1945 után a hazai roma közösség életében	Az asszimiláció-integráció politikája a szocializmus idején. A rendszerváltás alapvető következményei.	Az iparosítás hatása a magyarországi cigány közösségek életében. Az MSZMP 1961- és 1979-es határozatai. Az 1971-es szociológiai felmérés eredményei.
2. Néprajzi ismeretek		
2.1. A cigányság tárgyi kultúrája	A cigány népviselet, hagyományos öltözetek és a korról változó öltözeti elemek. Hagyományos cigány mesterségek: vályogvetés,	A vándorláshoz kapcsolódó életmód és szokások jellegzetességei. Az épített környezet sajátosságai. A hagyományos életmód és a

<p>2.2. A cigányság szokásrendszere</p> <p>2.3. Cigány mese- és mondavilág</p> <p>2.4. Hagyományápolás; művészet és média</p>	<p>kosárfonás, fa- és fémmegmunkálás, lókupec, vásározó, zenész. A kézműves tárgyak jellegzetességei.</p> <p>A lakókörnyezet jellegzetességei, lakásmódok. Az életmód alapvető elemei; életmód és hitélet kapcsolata. A házasság és a gyerek szerepe. A halálhoz kapcsolódó szokások.</p> <p>Mesék, balladák, eredetmondák, rigmusok, altatók, mondókák; szájhagyomány.</p> <p>Cigány és magyar nyelvű kiadványok. Írott és elektronikus sajtó. Képzőművészet; naiv alkotások és alkotók. Roma művészeti, művelődési csoportok.</p>	<p>modern kor hatásai a cigányság lakáskultúrájában, táplálkozási szokásaiban, életvitelében.</p> <p>A komponálás jellegzetes módjai a cigány képzőművészeti alkotásokban.</p>
<p>3. Földrajzi ismeretek</p> <p>3.1. A Magyarországon élő roma/cigány csoportok és térbeli elhelyezkedésük</p> <p>3.2. A településföldrajzi viszonyok hatása a cigányság életmódjára</p> <p>3.3. A jövő lehetőségei, kitérési pontok, esélyek</p>	<p>Magyarcigány (romungro), oláh cigány, beás, szinto cigányok. Településterületeik, létszámuk, szociológiai és gazdasági ismérveik.</p> <p>A különböző csoportok gazdaságföldrajzi meghatározottsága megélhetés és foglalkozás alapján.</p> <p>A földrajzi helyzet és a jövő lehetőségeinek kapcsolata.</p>	<p>Egy régió vagy kistérség roma/cigány közösségeinek bemutatása településterületeik, létszámuk, anyanyelvük, foglalkozásaik alapján.</p> <p>A fejlődés-felzárkózás lehetőségei. A városi és a falusi roma/cigány lakosság életlehetőségeinek eltérése. Foglalkozási és megélhetési stratégiák a XXI. század elején.</p>
<p>4. Társadalmi kapcsolatok és kötődések</p> <p>4.1. A cigányság szociológiai ismérvei</p>	<p>A cigányság a korábbi és a mai társadalomtudományi elemzésekben. A cigányság képe a mai szociográfiákban.</p>	<p>Két szociográfia összehasonlítása (az egyik legyen a régebbi, a másik a mai helyzettel foglalkozó).</p>

<p>4.2. A közösségi összetartozás tudata és jellemző megnyilvánulási formái</p> <p>4.3. Az egyén helye a roma/cigány közösségekben, a többes kötődés szerepe és hatásai</p>	<p>Értékrend, közösséget erősítő szokások, szabályok. Énkép, <i>mi-kép</i>, a különbözőség tudata. <i>Romani Kris, Patyív</i>. A közösség vezetőinek, védelmező tagjainak szerepe és feladata. Az ünneplés formái.</p> <p>A közösséget alkotó nők, férfiak és gyerekek kapcsolata; a közösségben elfoglalt helyük, feladataik. Idősek és fiatalok közötti kapcsolatok. Csoport, nagycsalád, család szerepe és ezek változása napjainkban. A roma közösség és a többségi társadalom viszonya.</p>	<p>A közösségi összetartozás tudatának és megnyilvánulási formáinak szerepe a mai roma közösségekben. Társadalmi differenciálódás, társadalmi hierarchia napjainkban.</p>
<p>5. Nyelvi ismeretek</p> <p>5.1. A roma/cigány nyelvek eredete és fejlődése</p> <p>5.2. A cigányság beszélt nyelvei és ezek jellemzői Magyarországon</p> <p>5.3. Írott nyelvi emlékek</p> <p>5.4. Szépirodalom</p>	<p>Nép- és önelnevezés. Indoeurópai nyelvcsalád, nyelvrokonság; különböző hatások a nyelvi fejlődésében.</p> <p>Beszélt nyelvek, nyelvjárások a hazai cigányság körében (romani-lovári, beás). A szókincs; két- vagy többnyelvűség.</p> <p>Történeti források; nyelvészeti emlékek.</p> <p>A romák/cigányok képe a magyar és a világirodalomban (néhány szerző és mű ismerete). Cigány és magyar nyelvű irodalmi művek; a roma közösség kiemelkedő írói, költői.</p>	<p>A roma/cigány nyelvek legősibb gyökerei.</p> <p>A beszélt nyelvek kapcsolatai; hasonlóságok és különbözőségek. Az anyanyelv megőrzésének problematikája; célok és feladatok.</p> <p>Egy írott nyelvi emlék elemző bemutatása.</p> <p>Egy szabadon választott irodalmi alkotás elemző jellegű bemutatása.</p>
<p>6. Zene- és táncművészet</p> <p>6.1. A cigányság zenéje és táncművésze</p> <p>6.2. Hagyományok és újítások a cigányzenében</p>	<p>A szokások, az életmód és a zene kapcsolata. Autentikus zene, pergetők, hallgatók. Népies és modern cigány műzene. Jellemző hangszerek és hangszerpótló eszközök (hegedű, cimbalom, kanál, kanna stb.). Dalok, éneklési és táncszokások.</p> <p>Ismert cigányok a zenetörténetben (Bihari János, Dankó Pista stb.). A</p>	<p>A modern cigány műzene kialakulása, kapcsolata az ősi zenei hagyományokhoz.</p> <p>Híres cigányzenekarok repertoárja.</p>

cigányzenében	zenélés mint életforma és megélhetési lehetőség. A zenetörténet néhány cigány motívumokkal, témákkal foglalkozó alkotója és műveik (Liszt Ferenc, Kodály Zoltán, Johann Strauss). A cigányzene mint hungarikum. Korunk modern műzenéje pl. dzsessz, populáris műzene.	Kiemelkedő zenészek és zenekarok napjainkban.
7. Nemzetiségpolitikai ismeretek 7.1. A nemzetiségpolitika jogszabályi keretei 7.2. Az önkormányzatiság alapjai és gyakorlata 7.3. Az önkormányzatok, egyesületek, civil szervezetek szerepe a roma/cigány önazonosság fenntartásában 7.4. A jelen társadalmi problémái	A 2011. évi nemzetiségi törvény alapjai. Roma/cigány önkormányzatiság Magyarországon. Az alapvető jogok biztosának, illetve a Magyarországon élő Nemzetiségek Jogainak Védelmét Ellátó Biztoshelyettesének szerepe. A 2011. évi helyi önkormányzatokról szóló törvény. Az önkormányzatok felépítése és működése. Új oktatási és kulturális kezdeményezések. A komplex problémakezelés feladatai, lehetőségei (oktatás, munkahelyteremtés, szociális háló).	A 2011. évi nemzetiségi törvény cigányságra vonatkozó részeinek ismertetése. A jogszabályok alkalmazása a mindennapok során. A felmerülő problémák és ezek kezelése. Egy helyi vagy országos társadalmi program bemutatása és hatása a roma/cigány közösség életére.
8. Szabadon választott témakör	Pl. egy kiemelkedő helyi roma személyiség életútja. Saját önkormányzat tevékenységének bemutatása. Civil szervezetek, kulturális-művelődési csoportok szerepe a közösségi élet fenntartásában, fejlesztésében.	Európai Unió-távlatok, programok, lehetőségek a magyarországi roma közösség számára.